

DUHOVITA, GLOBOKA, DRZNA, NAVDIHUJOČA!

Tina Bilban: *Kako razumeti svet (50 abstraktnih izumov)*.

Ilustracije Ivan Mitrevski. Dob: Miš in Ljubljana: Društvo Bralna značka Slovenije, 2023.

Tina Bilban je avtorica, ki si pogosto zastavlja zelo zahtevne ustvarjalne projekte, bralce pa nemalokrat navduši z vsestranskim občutkom za izražanje, intelektualno širino, »otroško« zvedavostjo in navidezno pripovedno lahkotnostjo, s katero svoje izkušnje uspešno prenaša na druge. Pred nastankom knjige *Kako razumeti svet (50 abstraktnih izumov)*, ki so jo ob koncu šolskega leta 2022/2023 prejeli v dar tisti devetošolci, ki so se aktivno vključevali v bralno značko vseh devet let, zlati bralci torej, si je gotovo zadala nadvse zahteven izziv – kako mladim bralcem, še osnovnošolcem, predstaviti abstraktne izume človeštva, ki pomembno krojijo naše vsakdanjike.

Najprej je treba poudariti, da nas preseneti že sama pomenska širina naslova te vznemirljive knjige, ki deluje zelo ambiciozno, hkrati pa v nas vzbuja tihe obete, da bomo, ko jo bomo prebrali, zares razumeli svet. A pri tem nam avtorica seveda spretno nastavi intelektualno »past«. Ko knjigo preberemo, smo šele zares na izhodišču razumevanja sveta, torej na točki, ko pričnemo dvomiti, se spraševati, ko postanemo še bolj radovedni in globlje iščoč – knjiga nas torej opremi s številnimi orodji, s katerimi lažje razumemo abstraktne pojave v družbi, a pot do razrešitve velike bivanjske skrivnosti se prične komaj odvijati.

Avtorica, ki je sicer vsestranska literarna umetnica, je seveda v prvi vrsti imenitna znanstvenica, ki se ukvarja s

stičišči literature, filozofije in sodobne znanosti. V sklopu zadnje jo še posebej zanima vse, kar je povezano s kvanti, kvantno optiko in kvantno informacijo. Zanima pa jo tudi, kako je znanost predstavljena v mladinskih delih. Zato ne preseneča, da se je tudi sama lotila neverjetnega podviga, zajeti in na mladim dojemljiv način predstaviti svet abstraktnih izumov, ki so zaznamovali evolucijo človeštva.

Da je otrokom in mladostnikom mnogo lažje predstaviti nekaj konkretnega, stvarnega, otipljivega, je povsem jasno, saj lahko v tem primeru razpolagamo s številnimi elementi predmetnega, ki ga interpretiramo s pomočjo čutov, zlasti vidnega kanala in tipa. Ko gre za abstraktne pojme, ki jih avtorica obravnava v pričujoči knjigi, ti so: bistvo, bit, bivajoče, resnica, kontekst, fenomen, čas, prostor, sveto, vesolje, lepo, naključje, znanost itd., pa je vse neotipljivo, vse »lebdí« v oddaljenih metafizičnih sferah, ki jih lahko »(u)lovimo« zgolj z miselnimi procesi, abstrakcijo in široko domišljijo. Tudi zato je to drzna knjiga, na koncu katere lahko preberemo: »*Abstraktne izume smo si izmislili, da lahko raziskujemo, obvladujemo in opisujemo svet. /.../ A v vsakdanjem življenju se s pomenom abstraktnih izumov le redko ukvarjamo – kaj pravzaprav je človek, čas ali svoboda? Knjiga, ki je pred vami, poskuša čim bolj enostavno odgovoriti na ta vprašanja.*«

Zadnja izpisana poved deluje kot varovalka, morda celo kot tihi izraz dvoma, da bosta vsebina in njena izpisana uresničitev vendarle prezahtevni za mlade petnajstletne bralce. Obenem glagol *poskuša* omehča sicer na videz zagonetno znanstveno in filozofsko ozračje, ki ga knjiga morda sproži v bralcu ob prvem stiku, odpira pa tudi možnost, da je to branje le vznemirljiv poskus.

A brez skrbi! Knjiga v resnici pretkano in spretno predstavi vseh petdeset pojmov. Resda cilja na kultivirane bralce z določeno kilometrino in bralsko vztrajnostjo, kar naj bi zlati bralci nedvomno bili, a se je lahko lotijo tudi nekoliko mlajši osnovnošolci, četudi morda ne bodo vsega razumeli. In prav to je še ena od lepote te knjige – vabi nas k ponovnemu vračanju, ponovnemu branju, uči nas, da branje knjige ni nujno enkratno, zaključeno dejanje, pač pa gre za proces. Ko rastemo mi, raste tudi naš drugačen pogled na isto knjigo, odpirajo se nove izkušnje in novi svetovi.

In kako so vsi ti abstraktni svetovi predstavljeni?

Avtorica uporablja izčiščen jezik, slog je ekonomičen in zreduciran. Gre torej za znanstveni pristop k jeziku, kjer ni odvečnega balasta, stranpota in zastranitev. Pa vendar je Bilbanova znanstveni jezik, ki bi lahko mladim vzbujal občutek teže in suhoparnosti, primerno »oso(n)čila«. Povedi so dinamične in gladko tečejo, pri tem pa odstirajo ravno pravšnjo vsebinsko mero pri vsakem od opisanih izumov. Krovni pojem, ki tako uvaja določeno knjižno enoto, praviloma razpade vsaj še na dve ali več podenot; pri tem pa je treba še posebej poudariti, da so izumi predstavljeni skozi oči sodobne znanstvenice s svežimi, novimi spoznanji. Prav zaradi tega nenadoma postane to tudi knjiga za odrasle bralce, ki lahko dopolnijo svoje »zarjavelo« šolsko znanje.

Tehtno izpisane vrstice igrivo dopolnjujejo ilustracije Ivana Mitrevskega, ki, tako kot avtorica, v resen znanstveni in filozofski svet vpelje veliko humorja, gibkosti in zabave. V maniri skrbne znanstvenice pa nam pisateljica na koncu knjige doda še vrsto zanimivih naslovov knjig, ki se prav tako ukvarjajo in tematizirajo abstraktne izume.

Te so opremljene celo z zahtevnostno lestvico – od enostavnih za branje do, kot zapiše avtorica, »ekstra zafrknjenih besedil«.

Ob koncu druženja s to nadvse vznemirljivo knjigo lahko ugotovimo, da je priporočljiva za domala vse generacije od dvanajstega leta navzgor. Dodamo pa lahko še misel, ki bo avtorico morda napeljala k pisanju knjižnega nadaljevanja, vanj pa bo morebiti zajela tudi razlago za to knjigo značilnih pridevnikov: duhovita, globoka, drzna in navdihujoča.

■ DAVID BEDRAČ

MARIBORSKA KNJIŽNICA IN MLADO GLEDALIŠČE V OKVIRU 58. FESTIVALA BORŠTNIKOVO SREČANJE

»Dogajanje se poraja ob pripovedovanju ...« (Karel Čapek)

V Mariborski knjižnici snujemo tesna partnerska sodelovanja z institucijami, ki si prizadevajo poglobljati celovito izkušnjo na področju kulturno-umetnostne vzgoje. Z raznovrstnimi živimi vsebinami želimo – med drugim – spodbujati trajno zanimanje za knjigo, bralno pismenost, kulturo obiskovanja knjižnic in pripovedovanje. Letos smo se odzvali povabilu k sodelovanju na »Mladem Borštниковem«, kjer smo na pobudo producentke in koordinatorke Mojce Redjko prispevali pripovedovalske veščine, ki izhajajo iz bogate tradicije pripovedovanja pravljic v mreži naših knjižnic (prva pravljlična ura za otroke se je zgodila leta 1971, prvi pravljlični večer za odrasle v letu 1998). Ker je tudi pripovedovanje pravljic in zgodb v sodob-